

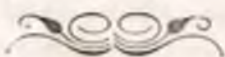
Politikai
röpiratok.

11.

11
83

A

MAGYAR NEMZET SZEBB JÖVŐJE.

E NEVEZETES ÉS LEGKORSZERÜBB MŰ MINDEN ALKOTMÁNYOS
ÉRZELMŰ IGAZ MAGYARNAK KÜLÖNÖS FIGYELMÉBE AJÁLTATIK ÉS
SZIVÉRE KÖTTETIK.

Tota Kovvuth dejes.

FORDITÁ ÉS KIADJA

KOZMA IMRE.

Ára 50 kr. o. é.

Az után-nyomást a kiadó fentartja.

GYÖRÖTT 1860.

NYOMATOTT SAUERVEIN GÉZÁNÁL.

MAGYAR NEMZET
SZERB JOVOLT

„The love of liberty with life is given
And life itself the inferior gift of heaven!“

Dryden.

DR. BALLAGI GÉZA. 2008

ELŐSZÓ.

A jelen válságos átalakulási időszakban a felébredt általános nemzeti alkotmányos érzelem iránytadó és annak alapelvekre helyező vezérfonalaként kívánta alólirt e nevezetes művet mint forditmányt a magyar olvasó közönséggel mielőbb megismertetni, de különösen még azok figyelmébe ajánlani, kik alkotmányos multunk és annak szűk körü 1848 előtti szabadságába tetteges részvéttel is befolytak, és hiven is emlékeznek ama nevezetes viták korszakára, melyben a megyei szerkezet fentartói és vezér-szónokai a centralisatiót imádó, és csupán e mellett létehetőnek állító „parlamentáris kormány divathóseivel oly elkeseredett harcot vívtak, s annyi ügyesen forgatott lándzsát törtek“.

El rendszeresen formulázott nevezetes művet mint a megyei hatóság és szerkezetet pártoló és védő az időbéli vezérszónok külföldön irt műve, mely által a még honában létekor pártfeleinek tett abbéli ígérését váltja be, és az akkori kinem fejthetett állításait oldja meg, sőt világosan is begyőzi, hogy mi módon egyeztethető a megyei rendszerrel a felelős kormány! és mily uton, és intézmények mellett biztosítható és gyakorolható az általános nemzeti köz szabadság, vagy az önkormányzat, különösen a magyar ég alatt, a külön nemzetiségek testvéries kien-gesztelése mellett, melyek mindég kellő tekintetbe vevék, sőt csak egyedül ez alapon van az igazán megoldva, a mit ugyan mézes madzagként a népiségeknek folyton kürtöltek, de soha még valóságga nem érleltek a gyámságos atyáskodó

kezek, t. i. a nemzetiségek egyenjogúsá-
gának nagy elve!!

Ez ok miatt minden alkotmányos érzelmi
honpolgárnak lehetlen, hogy örvendetes olvas-
mányt és tájékozást is ne nyujtana, már csak az
által is, hogy nézeteit kitisztázza, meggyőződés-
ét edzi, lelkét és szivét az egyedül üdvözítő
szabadság érzelmében megtermékenyíti, az ide-
gen ajkuak testvérülését pedig ez alapon való-
sággá érlelheti.

Ezek ama nézetek, melyek arra birtak, hogy
e jeles művet mint igen korszerűt sajtó útján
földieim tudomására juttassam, és ha sikerült az
olvasó közönség méltánylatával találkoznom, vagy
általa sok homályos fogalmat és nézetet tisztázni
és rendezni, sőt igaz ösvényre vezetni, egyedül
ezen czél volt, melyre törekedtem; egyedül ezen
szándék volt, melyből kiindultam, és ha részvé-
tet, vagy csak figyelmet ébreszthettem, annak
jótékonysága áldás leend: mert megtanuljuk be-
lőle a józan szabadság értelmét és fogalmát, be-
látjuk multunk hiányait, sejtjük belőle jövőnk
szebb hajnalát; s majd mindég számos bak lesz-
nek a hazának igaz barátai, s kevesbek annak
tévutra vezetett ellenei, és végre feltámadand nem-
zeti nagy halottunk egy szebb és dicsőbb életre,
mint sokszoros halottaiból annyi viszontagság
közt fel-feltámadott!

„Engedje a magyarok istene hogy úgy legyen!

S ne hagyjuk el magunkat soha, hogy úgy lehessen!

Kozma Imre.

Magyarhon jövőjét illető politikai szervezet javaslat.

A külön nemzetiségek igényeinek kellő tekintetbe vételével.

A francia köztársaság eléggé gondoskodni látszik ugyan, sőt kellő életjelét is tüntette fel ama nagy igazságnak, melyet én egész életemben annak lenni ösmertem és vallottam:

De a népfenség elvének bár ünnepies, de csak pusztá nyilvánítása korán sem elég arra, hogy az egyéni jog és községi szabadság is általa biztosítva lenni gondoltassanak, főleg ha egy kormányhatalom áll annak élére, a mely korlátlan intézkedési csapongással féktelenkedik, és ha bár még mellette egy követi kar (az általános szavazati jog alapján összegyűlve bár) képezze csupán egyedüli leteget a népfenség nagy elvének. És miután ezen követi kar bírja egyedül a törvény-alkothatás és módosítás jogát, valamint egy időben szinte ő van arra is hivatva, miszerént törvényt szeruleg a kormány részéről netán elkövetendő törvényt sértések ellen őre is legyen egy fust alatt.

Ez ok miatt igen lehető, mikép a közponlitásrai törekvés, a mely legyen bár francia sajáttság, avagy bizonyos neme a már természetukben vagy vérukben rejlő regényes oltmányhajlamnak, és a mely mintegy nemzeties jellemként bélyegzi is őket.

De bármikent legyen is, ezen irány ép nem az, a mely a magyart tünteti e tekintetben. Ezek nemzeti jelleme egészen el-lenkező érzelmeukből fejlődött. — A magyar nemzet ugyanis inkább vágyott a józan szabadságra bármely időben is, mint a hódítással ugyan karoltve járó, de üres dicsőségre.

A magyar osmérendi nemzetem jellemét, a melyből sajátomként is bírom a magamét egy részben, és elmondhatom: miszerint én hazám jövőjét nem annak tekintélyében, hanem józan szabadságában kerestem.

Nem úgy, mint azok szokták, kik a rend ürügye alatt sovárganak a hatalomra, és aztán szilárd kormánynyal kérkednek. Én részemről azt hiszem, miszerint magában a pusztá rendtartás ép nem erősb biztosítéka, hanem egyedüli elégtétele a népnek, mely szinte nem más, mint szabadsága által érethető el józanon. Ennek folytán én esküdt ellene vagyok az öszpontító rendszernek és gyűlölöm annak mindenhatóságai törekvését ép úgy a törvényalkotás, valamint a végrehajtási intézkedés körül; és soha nem egyezném oly intézmény beültetésébe, mely egyrésztől már az emberi vagy egyéni jog ellenese, ki a helyett, hogy védelmére számolhatna vég esetben joga érdemében az államnak, e helyett ez őt minden pillanatban elnyeléssel és enyészéssel fenyegeti, és a mely másrésztől is farkas-szemot nézzen a politikai szabadsággal, melynek pedig nem kellene öszpontitva lenni, sőt inkább a szabadságtól kellene függnie. Én azokkal tartok, kik azt akarják, miszerint az emberi jog és közszabadság biztosítva legyenek minden események mellett is.

Ezeket állítván ki akarom még fejezni azon elveket, melyek alapján ohajtom én hazám jövő politikai életét szervezni és rendezni:

A sarkalatos alapelv a **népfenség elve**, vagy az önkormányzat.

A nép nevezete alatt pedig mindég a polgárság összegét értvén.

Ezen meghatározás pedig feltételezi a jogegyenlőséget, követhetőleg az általános szavazati jogot. Azonban a polgárság összegének szavazati jog gyakorlata, valamint megbizottjai által, mely ebből származik, nem képezik egy külön fensőbbségét a nemzeti fenségnek, hanem egyedül azon ügyek intézése felett, melyek az országot illetik.

Ezen fensőbbségnek egészen más létege van:

A polgár midőn egyéni jogait gyakorolja, a család midőn családi ügyeit intézi, a község ha ügyeit kezeli, a megye midőn megyei dolgait kormányozza, ép úgy képezik létrészeit a fenségi elvnek, valamint a nemzet azt magának egészben igényli, midőn az országos ügyek felett intézkedni kíván.

Igen sok család van, a mely rosszul intézi dolgait, de még is a világon még nincs oly hatalom, mely annyira nyújtódzott volna kényhatalmi mámorában, hogy azt is sajátjának állítani merje, és azok intézésébe avatkozhasnék, csupán azon ürügy alatt, mi-kép majd ő sokkal czélszerűbben és üdvösben intézendő náluknál.

Valamint a család, egyén, község és megye igénylik a maguk önkormányozhatóságát és nem más, hanem maguk által.

Igy szabad országban szükséges, miszerint a polgárok tanulják meg a szabadságot a magukat önmaguk általi kormányzat által, mely minden egyéni jogaik foglalatját teszi, miután tagjai egy családnak, községnek és megyének.

Valamint az egyén joga ne függjön csupán a család kénye és szeszélyétől, úgy viszont ezeké a községi vagy megyei önkénytől, vagy az államétól is; másrészt még szükséges, hogy az egyes feltalálhassa védelmét a családi önkény ellen a községben, a község netáni zsarnoksága ellen a megyénél, és végre a megye visszaélése ellen az ország- vagy állam-életben, és legvégre az állam törvénytelenége ellen védelmét lelhesse a személyi sértetlenségben, mely az alkotmányban gyökerezik, mely a személyi vagy egyéni bántatlanság alapelve, úgy az egyéni, családi, községi és megyei életben is.

Az ő védelmére kelhet a megye ama sikeres képességével, miszerint a törvénytelen, önkényszerű rendeletek ellenszegül, és zsarnoki rendelményeit a kormánynak nem hajtja végre, valamint felelőségében tisztviselőinek is találhatja ezt annyiban, amennyiben ez azonnal kellően biztosíttatik azon pillanattól fogva, melytől minden egyén, család, község, avagy megye köteleztetik teljes felelőségre, minden tisztviselője által végrehajtatni rendelt eljárásáért, bárminő magas állásuak lennének is azok, és orvoslást lehet minden visszaélései ellenében a hatalomnak a bírák általi ítéletben, kiknek ítéleteit a nyilvánosság különben is kellőleg ellenőrzendi.

A szabadság tehát, melyet ezuttal kiemelni és tüntetni töreksem az egyéni jog és szabadság elvéből, egyuttal szinte a közügyei intézésére a család, község és megyének is. — A szabad ember azonban ép nem leend elégtulve eme legparányibb adagával a politikai szabadságnak, melyet csupán a választási pillanatban élvez és gyakorol, bevetvén a vindöbe sodrott papirkáját az ezrek közepette, ha csak azzal csupán ezrek jogait is egy helyette nyerendö kegyes rendelet fejében veendi, melyhez majd magát szabnia kell jövendöre! hanem kell, miszerint ő érezze továbbra is sértetlenségét egyéni jogainak, és mellette még folytonos befolyást is gyakorolhasson, söt állandót úgy a községi, valamint a megyei ügyek intézésébe is.

Ennek folytán:

I.

Az egyén (L' individu).

Szükséges, mikép az egyéni jogok elősoroltassanak magában az alkotmány szakaszaiban: kell, miszerint ünnepélyesen nyilvánítassék, hogy eme jogok sem módosítás avagy csorbulást és elnyomatást a törvényhozás részéről soha nem szenvedhetnek.

Vagy mint az egyéni elidegeníthetlen sarkalatos jogok érdemében egyebeket nem idézhetünk, mint eme legfőbbeket:

A gondolat szabadságát vagy szabad sajtót!

A lélekismereti szabadságot vagy vallás-szabadságot!

Az egyesületi szabad jogot vagy (Association droit).

Ezen szabadságokat pedig nem egyebek határozzák, mint a mások jogainak sértetlensége és tiszteletben tartása.

Legyek én magam, ki élvezni és használni kívánván a szabad társulás vagy egyesülés jogát, többekkel szövetkezvén azon célból, miszerint akár erkölcsi vagy anyagi célok könnyebb kifejtése és elérhetőseül állottunk volt össze.

Az egyének társulási avagy egyesülhetési joga képezi az egyházat is. Az egyház csupán szabad társulás és semmi egyéb. Egy társulat, a mely magát rendezi, szervezi és kormányozza szabadon. — Néki semmi közös joga az állammal, valamint ennek övéle nincs.

Már most vannak országok, melyek lakossága különféle nyelven beszél, s ennélfogva különböző fajokhoz tartoznak, vagy ha önöknek jobban tetszik, különféle nemzetiségeket képeznek; ezen nemzetiségek többé kevésbé vegyülvék másokkal, vagy jobban mondva, többé kevésbé mindnyájan tömörebb vagy ziláltabbak, de bizonyos földterületeken léteznek, a mely természetileg és történelmileg képezi az államot.

És miben egyesülnek mindezek? a nemzetiségben? hisz maga e lakosság is majd szinte tájkiejtésileg különbözik.

Ez az, mi anyagilag majd lehetlen, miután maga a nemzetiség annyira közbevegyülvék, hogy politikailag szinte képtelen és lehetlen, anélkül, hogy magát az államot felbomlás veszélye ne fenyegetse egyik nemzetiségnek a másik feletti versengési miatt.

Az állam fogalma egy bizonyosat feltételez; de a nyelv

magában éppen nem criteriuna valamely állam létezhetsének. A nyelv-egység még nem elég arra, hogy egy nemzet egységét képezze, valamint annak különbözősége nem gátolja annak egységét. Angolhon nyelve ugyanaz, mely a szabad amerikai államoké, és mégis Angolhon és az amerikai államok nem képeznek soha egy nemzetet; másrésről a szövetséges államokban vannak lakosok, kik beszélnek angolul, irlandul, franczia, spanyol, hollandi, német, olasz és isten tudja még mi más nyelveken, és mi több, még eme nemzetiségek több milliókat is képeznek itt amott; és mindemellett ily zagyva nemzetiségek létezése és különbözősége közt is a szövetséges amerikai államok nem képeznek-e egy államot? egy nemzetet? és nem lenne-e képtelen valami azt követelni, miszerint tagoltassanak szét eme szövetségi államok polgárai nyelvük szerint?

Más példa:

Nézzük Helvétia (Sveicot), hisz nem egy nemzet, miután ott van kerület, melyben németül, francziául, olaszul és wallonul beszélnek.

És ugyan mit is tesz az a közérdekek biztosítéka és kifejlődésére vagy ezek érdemében, ha az államéletnek polgárai vagy lakosai különféle nyelveken beszélnek!

Érzik, miszerint a végre, hogy kifejleszthessék és biztosíthassák érdekeiket és vallási nézeteiket,

Ők egyesülnek!

A nyelv közösség és magány társaséleti érdekek majd oly neműek, mint a vallási szertartásbéli egyenlőség. Szükséges, miszerint a szabad társulhatási jog alapján az államban, nem pedig annak felébe emelkedve helyezkedjenek, mint a mely annak végfölbomlását idézné elé.

Például véve a vallásbéli érdekek szempontjából:

Azon egyház, melynek magam is tagja vagyok, protestáns felekezet, az augsburgi hitformára szabályozva; mikép rendezte ez ügyeit addig, míg Magyarhon szabadságának örvendhetett? kormányoztaték a községek hasonfelekezetű küldotteik által, a helybeli felügyelő és kormányi betekintés mellett, ugynevezett általános gyülekezeti szavazattobbsággal; több községek, vagy gyülekezetek képeztek egy szeniorátust, a mely intéztek rendszerint a legidősb dékán és a világi felügyelő által, ki rendszerint gyülekezeti szótobbsággal szokott választatni, valamint szinte a gyü-

lekezetek vidéki küldöttei szótöbbségével a főfelügyelő. Több esperességek e szerint képeztek egy egész kerületet, mely kormányoztaték a főfelügyelő által, valamint az alügyelő és a kerületi küldöttek gyülekezete által, mely szinte az általános szavazati jogalap elvének nyomán származott. És mind ezen intézmények felett volt az általános gyülekezeti testület, melyen már a kerületek szoktak volt képviselletni, legtekintélyesh küldötteik által, de melyen azonban minden evang. egyházi tagnak lehetett szólás-szabadsága!

Ezen főgyülekezeti testületnek rendszerint világi elnöke szokott lenni, ki a gyülekezetek szótöbbségi alapján választaték, azon jográruházás mellett, miszerint azon végzések és határozatok, melyek itt keletkeznek, sikeresitse az egyház érdekében a törvényhozás és közkormánynyal szemben.

Hála eme lényegileg népjogi (vagy demokratai) rendszernek, melylyel az evang. egyház kérkedhetik, és a közszabadság mellett örvendhet, miután más felekezetbelieknek tagjai egészen szétszórva az országban, de az evang. egyház egy egészen összefüggő rendszerrel birt, neki nem volt szüksége visszavívni valamely különben is jogát illetőt a nemzetiség alapján, hogy gyakorolhassa és örvendhessen önkormányzati szabadságának vallási ügyei és érdekei körében, mert azt magában zárva birta volt.

Szinte hasonszerű valami a nemzetiséget illetőleg:

A nemzetiség egészen magán társalmi érdek ép akként, mint a vallásbéli.

A polgárok ehhez vagy amához a nemzetiséghez tartozók egyesülvék községileg vagy gyülekezetileg nemzetiségük érdekében. A választottak segélyével egyesülnek kerületileg, és a kerületek pedig képezik tömegét egy nemzeti községnek.

És ők rendezik maguk ügyeit akként, mint legüdvsőbnek gondolják, ők egy nemzeti főnököt (Chef) neveznek, a kit hivjanak például vajdának, hospodárnak, vagy bárminő nevűnek. Az ő nemzeti gyülekezetükön, ha az nékik tetszeni fog, még egyházi ügyeik intézésének is örvendhetnek, valamint iskolai ügyeik intézésének is, ők határozatok alkothatnak, melyek szerint kormányoztassék egyesületük, egyszóval teljes független önkormányzatnak örvendve, és ők minden erkölcsi kifejlődés és társalmi érdekek elősegélésére működhetnek azon alapon, melyet nemzetiségnek szoktunk nevezni.

Ezen társulhatásnak pedig semmi közös valamije az állammal nincs, és az államnak viszont övéle. Az állam tőlük semmi egyebet nem kíván, minthogy dolgaikat és ügyeiket nyilvánosan tárgyalják.

És ezt azon egyszerű szavával a társulhatási jognak, melyet a nemzetiségi érdek megkíván, és a melyben foglaltatnak az egyéni jogok is.

II.

A községek (Communes).

A község szabad és független ügyeinek kezelésében és kormányzatában :

Rendezésének alapja az általános szavazati jog, **mely sértetlen egyéni jog**.

Az állam alkotmánya meghatározza a feltételeket, melyek szerint a családok több vagy kevesb összevonulása képezik a községet. Több lakhelyek összegét szinte egy községként tekinthetni.

Az alkotmány ünnepélyesen kinyilvánítja sértetlenségét az általános szavazatnak, kifejezi világosan, miszerint minden községi hivatalnok elmozdithatlan a községbéliek szabad akarata nélkül. De ezt sem a megye, sem pedig a kormány, sőt még maga az országgyűlés sem tükünálhatja rájuk, vagy avatkozhatik belügyeik intézésébe, vagy kormányzatába.

E szerint minden község maga határozandja meg és időről időre azt is, mely nyelv legyen ügykezelési nyelve, vagy pedig a hivatalos. Ezen nyelven fogja ő szerkeszteni tudósításait és leveleit a megyére, kérvényeit a kormányhoz és az országgyűlésre. És ő a választ azokra a megyei végzések vagy határozatok nyomán azon nyelven nyerendi, mely a megyei elfogadott közintézkedési nyelvközlöny.

Ha azonban ezen megyei intézkedési nyelv nem az lenne, mely a községé, ez esetben őt a megye köznyelvének melléklendő eredeti határozatát a község nyelvére is átfordított kapcsolásával fogja megörvendeztetni.

Végre az alkotmány a kisebbség javára megteszi azt, miszerint minden egyén magán folyamodványa vagy kérvénye jo-

gában örvendhessen a községi birák előtt személyes védelmében, saját anyanyelvének használatával.

Ez, a mely elválaszthatlan valami a községi jogelvnek alapfogalmától, mert ez egy neme azon intézménynek, vagy nem kevésbé egy köz iskolának.

Ha ezen iskolában a lakók többféle hitvalláshoz tartoznak is, nem fog soha vallásbeli oktatásokat osztogatni nékik, mert ez megint minden községbeliek vallásfelekezetének külön és magán intézkedési jogköréhez tartozik.

Ha pedig a lakosság egyenlő vallásfelekezetű, ez esetben a község maga magában bir azon joggal, miszerint vallási oktatást adhasson; de nincs jogositva arra, hogy abból kizárhasson bármely felekezetiélit is mint tanítványt, avagy kényszerit-hessen valakit ebbéli tanulmány elfogadására.

Ezen tanítványok végre a községi igazgatás alatt állanak; azon községé alatt, mely egyszersmind elhatározza, mely nyelven oktasson a tanító.

Azonban az alkotmány biztosítandja az oktatási szabadságot, vagy pedig az ez vagy amaz tanulmányi ösvény választását. A kisebbség pedig ha más nyelvű lenne, bármelyik társulási alapon, mint a melyen az egyház létezik, mint nemzeti társulat, vagy földészi kör, iparvállalati, kereskedelmi stb., sőt mellette minden egyének legyen joga nyitni iskolát, a nyilvánosság ellenőrzése mellett, és szinte mindegyik maga meg is választhassa tanítványait is.

Sem a megye-, sem a kormány- avagy törvényhozásnak ne legyen joga beleavatkozni az **oktatási rendszerbe**, amennyiben ez az alsóbb elemeket illeti. Ennek következtében a törvényhozás csupán az általános érdek szempontjából egyedül a legparányibbját az oktatási rendszernek határozandja meg.

Például minden honpolgárnak kötelessége védelmezni hazáját az ellenséges megtámadás ellen. A haza ugyan megkivánhatja, miszerint minden polgár alkalmas legyen betölteni ebbéli kötelességét; ennek folytán a katonai tanulmányok elemi oktatását (testtartást, léptet, mértéket és egyszerű gyakorlatot kívánhat), hogy bevétethessék a köz ebbéli intézetbe.

A községi tisztviselők az iskolabeliek magukviseletérei ügyelés terhével felelősek a kormány irányában, a mely mint legparányibbját az oktatás szükségének elibuk szabadja. Ez ok-

ból a kormányi jogkörhöz tartozandó a legfőbb ügyelet és örökös, ki ezt azonban mindig és egyedül a megyehatóság által gyakorolandja.

Köszönet egy hasonszerű szervezetnek, mert a népfenségi alapelvnek teljes és tökéletes alkalmazása lehető benne; a nemzetiségi érdekeké, a kisebbség jogaié, és az egyéni is ugyan egy időben és alkalommal megőrizvék és tiszteletben tartvák.

Miután pedig a község és tisztikara, mely az általános szavazati jog alapján származott, még nem képeznek egy csupán kizárólagos önállási fensőbbiséget; mert ők egyuttal végrehajtói a megyei végzéseknél, a kormányi intézmények és törvények érdemében minden dolgok és érdekek, melyek akár a megye-, a kormány-, vagy törvényhozásból eredtek.

Ez a valódi demokratia! a nép alkotja a törvényt, és a nép maga alkalmazza is azokat önmagára.

Végre, hogy a törvények végrehajtása biztosítsék, szükséges, mikép a tisztikara a megyének ugy önmaga, valamint a kormány irányában is felelőséggel tartozzék

Azonban a kormány nem viszen közvetlen levelezést a községekkel, hanem szükséges, miszerint ezt a megye által eszközölhesse. Kell, miszerint a község megerősítsék minden önkényszerű eljárása ellenében a kormánynak; valamint nem kevésbé a község sértve ne lehessen, részeltessék amaz őt illető jogban, mikép magát a kormány ellenében az illető szék előtt védelmezhesse, vagy pedig kérvényt is (petition) ez érdemben az országgyűlés elé terjeszthessen. A megyei visszaélés ellenében intézheti kérvényét a kormányhoz.

III.

A m e g y é k.

A törvényhozás megszabandja mind számát és határvonalát a megyéknek, tekintetbe vévén azok történelmi határvonalaiak névszerinti fentartását.

Azon már kifejtett népfenségi elvnek alapján, melyről már a községek érdemében szólottunk, szinte alkalmazhatók a belügyi kezelésére a megyének is.

Mindazok közt, melyek a belkormányzatot foglalják magukban, a megyei élet az, mely igazán mondva egészen független

törvénykezésnek örvendhet. Ő alkothat statutumokat is beldolgai kezelésében, hanem azokat, valamint üléseit is egy évnél továbbra nem terjesztheti, vagy a következő év ülési szakáig, miután a megyének nincs több joga, mint nézetei szerint a többség határozata folytán valamely terhet kiszabni, de a mely csak egy évig állhat, miután köteleztetik ez idő leforgása után ez érdemben összegyülni és felette újant határozni. A megyék nem kötelezhetik magukat kölcsönök felvételére, hacsak ebbéli joguk valamely külön törvényben nem alapszik. — Valamint nem birtak tartományilag oly jog-gyakorlattal, mely egyedül az egész nemzetet illeti, például: pénzverés, vagy papirpénz-kibocsátás, avagy szabadalom-osztás ez érdemben.

A megye áll azon képviselőkkel, kik az általános szavazati jog alapján lőnek választva, és bizonyos időszakra a községek által, melyek területükben foglalvák. Ezen képviselők szinte időnként küldöik részéről vissza is hívhatók. — A visszahívhatóságukat, valamint választási módjukat a törvény fogja meghatározni.

A megyei gyűlés vagy testület az első összejövetele alkalmazásával szótöbbséggel elhatározandja, mely nyelv legyen közigazgatási nyelve, a legközelebbi választás-ideig. — Ezen nyelven fog ő levelezni a kormánnyal, de mellékletével a magyar szövegnek az esetben, ha nem ez lenne a választott nyelve; a válasza és intézménye a kormánynak szinte e módon fognak véle közölni, mindég az leend, mint fejezeti szöveg, eredetinek tekintendő, mely a megye közigazgatási nyelve.

Nem kevésbé szükséges megjegyezni e helyütt, valamint a községek kérdésénél a kisebbség jogát is, mely mindég tekintetbe veendő. Mindenki a közgyűléseken kifejezheti nézeteit saját nyelvén, és mindenki előterjesztheti panaszát, kérelmét úgy a tisztikar, valamint a közgyűlés elé is. E tekintetből köteleztetik a megyei hatóság a szükséges tolmácsok tartására törvény-székei mellett.

A gyűlés a legelső alkalommal, ülései megkezdése után, nevezendi a tisztviselőket, és ezek egyuttal átveendik utasításait is, és felelősséggel tartoznak szinte néki.

Ha valamely községi képviselő tisztviselőnek választatnék, ő azonnal megszűnt lenni képviselő, és községe köteleztetik őt azonnal helyettesíteni.

A választásoknál egy személy nem gyakorolhatja kizáróla-

gosan a kijelölhetés jogát, mert minden gyűlési tagnak joga van egyet ajánlani, és ha két más tag is abban beegyezik, az ajánlott tag vagy egyén mint kijelölt tekintendő.

A képviselők száma pedig a tisztviselők számánál kétszerte kevesb nem lehet; minő erővel birjon azonban, azt a megye fogja elhatározni.

A kormány azon intézményeit, melyek akár a megyét vagy községet illetik, a közgyűléshez küldi. Ennek azonban nincs joga azt visszautasítani, mely a kormányi hatalom kifolyása, miután ő erre nézve nem illetékes bíróság. A gyűlés és tiszti kara a megyének felelősek a kormány irányában a végrehajtásra nézve mindazon rendeleteinek érdemében, melyeket ez hozzábocsát, ha csak alkotmányos létele és törvényszerűsége nem lennének általa fenyegetve, avagy kérdésbe vonva; Engedellenség esetében a kormány idézendi az ellenszegülőket a legfőbb törvényszék elé, mely őket büntetendi és elmarasztandja azon díjakban, melyet hanyagságukkal vagy nyakasságukkal netán okoztak.

Végre ha a megye valamely kormányi rendelet hibás volta felett kételkednék. nehogy vagy veszély, vagy általa netán nyakába veendő felelőség súlyától tartva végrehajtását ez esetben addig felfüggesztheti, míg ebbéli fölírására a válasz megérkezik. Ezen fölírás azonban haladéktalan eszközendő, azaz 24 óra leforgása alatt. És ha a kormány végrehajtási sürgönyét megküldi, minden késedelem nélkül végrehajtandó. A felírás pedig mindig szavazatilag eszközendő, és a mely szavazat mindig nyilvános legyen. A szavazók nevei mindig névszerint a nyilatkozványra irassanak, a minél könnyebben eszközendő felelőségvállalás, valamint a fülön foghatása miatt is kinekinek.

Miután pedig az alkotmány szellemében és törvényesség érdemében minden rendeletei a kormánynak mindig szabadon és nyilván tárgyalatandók a közgyűlésen. Ha a többség azt határozná szavazat utján, hogy a rendelet az alkotmányos törvényekkel ellenkező, melylyel a kormány átlépte jogkörét, vagy pedig megsértette az egyéni jogot, vagy magát beavatta a községi belélet- vagy a megyeibe, a közgyűlés két egymásutáni felírással élhet, mely ideig a végrehajtást felfüggesztheti. De ha a kormány továbbra is intézménybeli szándéka mellett marad, a megye köteleztetik annak végrehajtására. Azonban ha azt hin-

nek, miszerint a kormány tén a törvényt rosszul értelmezte, ez esetben az országgyűlésre folyamodhatnak az iránt, mikép a törvény világosban és határozottabban szerkeztessék. És ha ellenkezőleg azt hisnek, mikép a kormány a törvényt visszaélt, sérelmüket a legfőbb törvényszék elé terjeszthetik és szorgalmazhatják büntetésüket, kárukat és annak kamatait.

E szerint bármely egyén, család vagy község magát netán sértve érezné jogaiban a megyei határozatok következtében, nem kívánhat sérelmeért orvoslást a kormánynál. A kormány határoz, a megye értelmez és végrehajtja. Ezen határozat, valamint minden más sérelmesnek vélt érdemében fenmarad a törvényhozáshoz fordulhatás, vagy pedig a legfőbb szék elé való terjesztés, mind az egyén, valamint a megye és község részéről is.

A kormány semmi közvetlen összeköttetéssel nem áll a megyei tisztviselősséggel, minden rendelményei elébb nem jutvák a tisztviselőség kezébe, mielőtt a közgyűlés színe előtt felletek volna olvasva. Azonban a végrehajtása egy nyilvános törvénynek nem függ a megyei határozattól, és ugyszólván a határozat is nem tartóztathatja vissza a tisztviselőt annak végrehajtásától, miután a felelősség ez esetben külön is reánehéző a végrehajtása miatt a törvénynek.

Minden megye tartozzék alapítani és fentartani legalább egy másodfoku tanodát **minden vallásbéli tekintetek mellőzésével.**

Miután az ügykezelési nyelvét meghatározta, mindazon nyelvek, melyek a megyében divaloznak, oktatásuk felvétessék abba, és végre még a tanítványok köteleztessenek is egyik vagy másik megtanulására. Ezen nyelvtanulás a megyei utasítás folytán legyen kötelező; és a tanulmány ezáltal élet-adóvá válik már az előadás által a tanítványoknak.

A törvény meghatározandja a tanítvány legcsekélyét, melyet ezen iskolákban nyújtani kellessék. A tisztviselőség által ügyeltet ezekre, ki felelősséggel tartozik eme legkevesbnek fejében a kormány irányában, és minden egyébben pedig a megyének.

A kisebbség tagjai (magán személyek, társulatok) szinte birandnak azon joggal, hogy másodfoku iskolákat alkothassanak, mindazok, szóval, kik elsőfoku elemieket állíthatnak.

Ekként rendezve és szervezve a megyéket, a szabadság

rendithetlen oszlopaivá válnak, kifejtendik a közszellemet, élénken fentartandják a közügyek iránti érdeket, részeltetvén a polgárokat a törvények végrehajtási jogában, és ez által megvalósítandják mindezen formák mellett a népfenség elvének dicsőségét, midőn szinte egyuttal valamennyi nemzetiség igényeit is kielégíték.

Az én nézetem szerint ezen szervezete a megyéknek egy oly becses intézmény, melyet nem engednék bármely új theoriájával a világnak felváltatni, avagy kicseréltetni.

IV.

A törvényhozás.

A törvényhozási hatalom az országgyűlés által gyakoroltatik.

Az országgyűlés két házból áll: a követek, vagy képviselők, és a szenátorokéból.

A népképviselők az általános szavazati jog alapján választanak a választási törvények meghatározása szerint.

A szenátorok pedig a megyei közgyűlések által nevezetnek. Minden megye küldend kettőt.

A népképviselők és szenátorok mindig visszahívhatók küldők által.

A törvény megszabandja a visszahívhatóság módját.

A képviselők választói nem képeznek egy külön határozói testületet, és nem is terhelhetik parancsaikkal vagy utasításaikkal választottjukat.

Ők csupán azon bizalmukkal tisztelendik meg, melynél fogva ő az ügyek miben létét ismeri, és ha e bizalmukban csalatkoznának, avagy választottjuk azzal visszaélt, a visszahívhatása nékik elég orvoslást nyújtand.

A megyék szinte nem adnak parancsoló utasítást az általuk választott szenátorok részére; de valamint ezek egy határozói testületet képeznek, részemről azt hiszem, miszerint nem csupán alkotmányilag megengedtetik, sőt mellette ohajtható, mikép a megyék az országos közügyek felett határozzanak, és tudassák szótöbbséggel történt ebbéli végzésüket szenátoraikkal.

Miután pedig a szenátorok soha sem támaszkodhatnak a küldők határozatára, miszerint az szavazatukat módosíthassa,

csupán hazafias kötelességi érzetüktől függend követhetni szabad és független meggyőződésüket, és nem leend megengedve nékik magukat feloldhatni személyes felelőségük terhe alól a haza irányában, valamint a közvélemény vesztegethetlen széke előtt nem vethetnek mitsem a megyére.

Másrésről én határozott ellene vagyok ama képtelen ujjabkori elméletnek, mely szerint a már egyszer megválasztott képviselőt egész az új választás idejeig akár képviselje küldői akaratát, akár nem, elmozdítani ne lehessen, mert ekkor a követ nem képviselői küldött, hanem uralgó.

Ez ok szinte az, melynél fogva maguk a szenátorok is szinte visszahívhatók. Ez, és csupán csak ez a természetes biztosítéka a küldőknek. Csupán ezen visszahívhatóság nem alapszik valamely parancsoló intézmény sértésén (a melyet az én általam javasolt alkotmány megenged), hanem a küldők elvesztett bizalmán.

Ez okból nem árt, ha a szenátorok is gyakran ügyelnek a megye kifejezett véleményére, anélkül azonban, hogy e miatt a további bizalmát elveszítsék küldőiknek, és ők továbbra is maradnak szenátorok.

Ohajtandó, mikép szavazataik a megye szellemével összhangzó legyen, nehogy a szenátorok is elveszítsék küldői bizalmát, midőn ők is visszahívhatók.

Mindenek felett ajánlom a nemzetnek, mint legfőbb kincsét és szemévilágát, úgy őrizze a megyék azon jogát, miszerint az országos ügyek mindég nyilván tárgyalassanak. — A megyei élet létrésze a közvéleménynek, tüzhelye a hazafiságnak, iskolája a státusférfivá leendőnek, egy érintkezési vég a haza és polgár közt, avagy egy bő életadó forrása és hatalmas védőfala a szabadságnak, melyet semmi a világon ki nem pótolhatna.

E mellett még nagyon kívánatos, hogy a községi gyűlések érdekeltessék magukat a megyei ügyekkel, valamint a megyét foglalkodtatja ismét maga az ország állapota.

Visszahívhatási formaságul pedig ezeket ajánlom.

A megyei közgyűlésen az ezen érdemben tett indítvány elébb vita alá bocsátassék, ha valjon ez vagy ama szenátor visz-

szahivandó-e? Ha pedig az indilvány szótöbbséggel elvette nek, e mellett fog még továbbra megmaradni a közgyűlés. Azonban ha a javaslat elfogadtatik, egy külön tanácskozmány hivandó azonnal egybe, mely aztán megvilatja a javaslatot kellőleg, és ezután határozza el a visszahivhatását. A szavazatok pedig mindég nyilván történendnek eme felszólalással: igen! vagy nem! és ha a többség állítólag alakulna, ez esetben késedelem nélkül az ujon választandó szenátor után látnak.

A népképviselő visszahivhatására pedig e következő módot javaslom:

A törvény ugyan meghatározza a polgárok szavazati jogképességét, szinte megszabja azon tisztikar eljárását a szavazók öszveiratására célzó elnökletével együtt a választás alkalmával. — Ezen tisztikar, a bizalmatlanság irányábani nyilvánulás esetében, a polgárokat az ujon tartandó választásra összehivja, de csupán az esetben, ha már azon nyilatkozata a választók felénél egygyel több aláírásával ez érdemben néki már kézbesitetett. — Ezen nyilatkozatban az aláírók határozottan továbbrai bizalmokat követűktől visszavonják és ujnak választásáért folyamodnak. — Semmi nem hátráltatván őket, miszerint megbizottjukat vissza ne hivhassák, ki többé a választóit nem képviselvén.

A kormány tagjai, valamint annak tisztviselői, kik kizárólag tőle függnnek, sem képviselők-, avagy szenátorokká meg nem választhatók, még kevesbé az esetben, ha e megtiszteltetéskor hivatalaikról leköszönni akarnának. — Azon pillanatban, melyben valamelyik szenátor, vagy népképviselő valamely hivatalt fogadna el, azonnal megszünt továbbra akár szenátor, vagy képviselő lenni.

A kormány kevesbé igényelheti, miszerint egyik vagy másik teremben hallassa magát, avagy némely megbizott közbenjárói által, hacsak nem szóbeli felvilágositást, vagy magyarázatot tenni nem kívánna. A kormánynak magát azon szabályhoz kelletvén alkalmaznia, miszerint csupán az esetben léphet illőleg elé, ha vagy egyik vagy másik ház ez érdemben már megkereste.

Az alkotmány különben is meg fogja határozni azon szabályokat, melyekhez a törvényalkotó testületnek magát alkalmaznia kell. — Az izenetei mindkét háznak és illetéki jogköre mindegyiknek ki levén mutatva. — Például: az alkotmány értel-

mében a képviselők házáat illetendi az adómegettagadás joga és a költség vetés (budget), és kiadásról szóló kimutatást követelni, valamint a közjóvedelem állapotát áttekinteni, — a szenátorok mindig mint közvetítő testület állnak, ha a kormány és megyék közt valamely kétes kérdés merülne fel, ők azt elhatározzák.

A törvényhozás tagjai köteleztetnek a parlamentáris vita alkalmával alkalmazkodni valamely az országban beszéltebb nyelveni előadáshoz. *)

Az ülések alatti viták naplója magyar nyelven fog szerkesztetni; azonban a törvény megengedi mindazon nyelvekrei fordítását és terjesztését, mely az országban csak divatozik. A kétség esetében azonban a magyar nyelveni szöveg tekintendő a hitelesnek.

Az országgyűlés e szerint szervezve a népfenség kifolyása és közlönye leend mindazon ügyek feletti intézménynek, melyek akár a személybiztosság, a családi, községi, vagy megyei élet köréből felmerültek és ő a közügyek feletti örhatalom is.

Mindazon jogok, melyek az emberi méltóság és szabadság érdemében foglalvák, örökös és sértellenek, amelyek minden következő ivadék elidegenitlen jogai is, valamint magában a legfőbb lényegi elv **a népfenség elve!** ez okból a jelenlegi ivadék nem intézkedhetik oly jogokról, melyek nem kizárólag övéi.

Ez okból még czélszerű lenne egy oly testület szervezése is, mely „**az alkotmány örei**“ nevét viselné, a mely mielőtt valamely törvényezikk közzé tételnék, azt elébb minden oldalról jól meghányá vetné, ha valjon nincs-e akár az alkotmányval, vagy valamely sarkalatos alaptörvényvel ütközésben.

Ennek folytán bármely törvény kihirdetését is elébb ne lehetne eszközölni, mig e veterán bíróság tagjai azt ünnepélyesen olyannak nem itélték, a mely semmi alkotmány elleneset magában nem foglal.

És ha a törvény alkotmány-ellenesnek itéltelnék általa, ez esetben a törvényalkotó ház elé küldetik, a hibásnak itélt szerkezet kimutása késéretében.

E tagjai **az alkotmány öreinek** a szenátorok által lenének nevezve; és ők a törvényhozatalban semmi részt nem vennének, még elbocsáttásuk után is, és a kormánytól függő bármely hivatalt elfogadniok tilos lenne.

*) Azaz: a diplomatikához.

V.

A végrehajtói hatalom, vagy a kormány.

A függetlenségi nyilatkozat alkalmával 1849-ben az mondatott, miszerint a nemzet önmagának ura levén, és az események követelte állapotában az európai államoknak, határoznia kell az ország politikai alkotmánya fölött.

Ennek következtében: ha a nemzet szükségesnek, vagy czélszerűnek fogná itélni az alkotmányos monarchiai kormányformát: kell, miszerint a fejedelem személye szent és sértetlen legyen; de ellenben a királynak se lehessen ám bármely rendeletet kiadni, ha csak valamelyik minisztertől ellenjegyezve nincs; miután a felelőség súlya az ellenjegyzőt terhelendi, anélkül azonban, hogy ezáltal akár a királyi kegyosztás csorbulást, vagy pedig ebbéli hatalma a **királynak rövidséget szenvedne.**

A „vétői“ jog többé vagy kevésbé egy bizonyos gátló jog, mint ez a norvégiai alkotmányban is divatozik. Ha a következő ülésben ismét a törvény védelme fölött nyakasan szavazat-löbbséggel állnak a törvényhozók, már ezáltal tetteleg mintegy a törvény közzé van téve és elfogadva.

Lennék magam, és tudván azt, mikép a kormány nem bir azon hatalommal, melynél fogva az országgyűlést eloszlatthassa. És akarnám rendkívülieg összehívni az országgyűlést, az országgyűlése nem fejtegethetné ebbéli jogomat, mert amint ezt indokolni kívánná, vagy pedig összegyűlését maga értelmezni kezdené, már ezen kérdés üressége mellett az országgyűlés mintegy be volna fejezve. — Végre az alkotmány kitzüzi a napot az egybegyűlésre, valamint annak tartási időszakát is rendesen megszabja, — vagy ha a két ház köz egytelértésre kívánna egybejönni, és ha már az ülési szak bezárva lenne ekkor, és meghosszítását szorgalmaznák; a mely esetben azonban a tagok további napidijajkra igényt nem tarthatnának.

(Én a napidijazás elvét igen ajánlom, mert ez különben is nagyon demokratikus elv; ha nem akarjuk, mikép csupán a vagyonos monopolizálja a képviselők és szenátorok állásait.)

Ha a kormányforma monárchiai lenne, úgy vélem, mikép a „nádori“ méltóság megtartása czélszerű lenne; a nádornak nevezése pedig a szenátorok és képviselők vegyes ülésén eszkö-

zöltetnék, és a szavazatok a két ház tagjai részéről teljes egyenlő foku érvénnyel birandnának.

És ha ez lehető, részemről igen ohajtanám eme történelmi alap fogalmát nemzeti intézményeinknek fentartani.

A nádorság élethosszig tartó méltóság lenne. Ezután lásuk, mik lennének teendői:

1-ör. A király halála esetén a nádor volna a helyettes, míg a következő fejedelem kiskorusága tartand, és még addig, míg törvényesen is meg nem lenne koronázva. A magyar alkotmány különben is törvényesen meg nem koronázott királyt soha el nem ösmért.

2-or. Ha a király betegsége esetén oly állapotba jönne, miszerint tisztének megfelelni nem tudna, vagy pedig az országból távol lenne, a nádornak kellene őt helyettesíteni.

3-or. A nádori méltóság rendszerint közvetítő természet-szerű hatalom a király és alattvalói közt, akár egyénileg, vagy tömegileg tekintvén őket.

4-er. Ő lenne a szenátorok elnöke.

Ha pedig ellenkezőleg, — és én ohajtanám, hogy a körülmények megengedjék (a haladás legalább, melyet ez érdemben Európában tapasztalunk, reményt nyujt, mikép a demokratikai kormányforma biztos jövőnek nézhet elébe); mondom, ha ellenkezőleg a köztársasági kormányforma lenne elfogadva, akkor a végrehajtói hatalom feje a polgárok általános szavazati többségével lenne választandó.

A választás minden tartományban és községben ugyan egy napon történnék. A községek rendesen pecsét alatt beküldenék szavazatukat a megyére, ki azt onnét ismét az országgyűlésre küldené. A felbontásuk e leveleknek egy bizottmány által eszközöltetnék, mely bizottmányt mind a szenátorok és képviselők egyenlő számú küldöttei képeznék. Az eredményt ez érdemben a bizottmánynak a vegyes gyűlés előtt kellene tudatniok.

És azon egyén, ki ez uton a többség szavazatát nyerte volt, azonnal elnökként kikiáltatnék. Ha pedig egy egyén sem nyerte volna meg az általános többséget ($\frac{2}{3}$), ez esetben az ország gyűlése a két legtöbbit nyertek közül fog szótöbbséggel választani.

Ajánlom még (szinte történelmi multunk érdemében), hogy az ország elnöke mindég e nevet viselje: **Magyarország kormányzója.**

Ezen méltósági időszak legyen 6 vagy 9 év.

Az önkormányzat biztosítéki alapelvénél fogva részemről sem szükségesnek, sem czélszerűnek a gyakori választást nem tartom.

Az országgyűlési elnökválasztás pedig, ép úgy valamint a megyebeli tisztikárnál szokott, 3 évre terjedjen.

A kormányzó mindég felelős még személyileg is.

Ő azonban mindemellett bármely intézményt is ellenjegyzés nélkül közre nem bocsáthat.

Részemről ellene vagyok ama hibás tannak, mely a miniszteri felelőséget cmlegeti, mely által az ország elnökére háríthassa felelősége sulyját. Én azt tartom, hogy bárki lenne is az, ki egy rendeletet aláír, azért felelősséggel tartozzék.

A kormányzóval kapcsolatban elé kell számlálni még egyuttal annak segédeit, mely mellett nézetem szerint a nádori czim fentartható lenne. Azonban az újabb kormányzati rendszer mellett a nádori méltóság is hosszabb időre nem állna fenn, mint maga a kormányzói időszak tartand. A kormányzó halála esetén a nádor foglalhatná el helyét, az ujon választandó kormányzóig. Vagy pedig ha a kormányzónak el kellene távoznia, vagy betegség által gátoltatnék, helyét ily esetben betölthetné a nádor, és őt addig helyettesíthetné. Végre ha a nádor nem mint kormányzó működnék, akkor rendszerint a szenátorok elnöke lenne.

A kormányzó pedig kormányozna egyik vagy másik felelős miniszter segédjével, ki ugyan felelős, de általa mégis neveztetnék és mozdítatnék is el.

A miniszterek pedig e következő nevet viselni tartoznának: minisztere ez vagy amaz kerületnek, vagy jobban az ősi nevezet alapján történelmünk szerint lennének nevezve: **igazságügyér** vagy **országbíró**, a **pénzügyér** vagy **kincstárnok** stb. stb.

A miniszteri tanács pedig, vagy kormányzói tanács, ha abban maga személyesen a kormányzó nem elnökölne, ez esetben azon minisztertagot illetné, ki a miniszteri tagok összeállítására jogával birand, tárcza nélküli miniszterekre pedig jövőre semmi szükség sem lenne.

Ezen mintára készült alkotmánynyal, minőt én javaslék, a végrehajtói hatalom elég erős lenne mind a törvények tisztletben tartására, valamint azok végrehajtására is, miután mindég

a nemzeti közakarat érvényét képviselné. De mellette szinte lehetlenné válnék néki a törvények sértése, vagy az alkotmány megtámadása a nemzeti intézmények hiányos volta miatt, mert a fölött a nemzet ébersége örökké virrasztana.

Határvonala pedig a végrehajtói hatalomnak különben is elég világosan lenne kimutatva és meghatározva, és hatalmas biztosítékot is foglal az magában a netán megkísérthető fuvalkodása vagy elkapatása ellenébe a kormánynak, ha az elnyomásra törekednék. A leghatalmasb biztosítékát mindég önmagunkban találhatnók, mert a végrehajtó hatalom tagjait magunk bizzuk és választjuk meg, **nem pedig a kormány nevezgetné és varrogatná nyakunkba**; mert ugy a megyei, sőt még szoros értelemben a községi tisztviselők is mint a megyei rendezet értelmében látható biztos védelmet nyújthatnak; végre abban, hogy minden polgár, község, vagy megye örvendhetnek ama jogélvezetnek, miszerint számot vehetnek az illetékes birói törvényszék előtt nem csak a miniszterek-, de maga a kormányzótól is, ha törvénysértés bűnébe esnének. Nem is kell majd megemlítenem, miszerint különben is eléggé gondoskodva van, hogy akár az egyén, község, megye vissza ne élhessen jogkörével, mely nekik szabva van; egy alaptalan vád ellenében pedig, mely csupán rosz lelküsből származnék, bizonyos elégtét tartandó fenn.

Ha mindemellett is az tűnnék ki, mikép nem elég biztosíték arra, hogy a kormány túlkegyeletet ne éreztethetne intézkedésiben, vagy több jogot kelleltinél gyakorolhatna, arról mind a nyilvános szabadság és az egyéni szabadság is eléggé kezekednek. A kormány ép nem leend hajló a felette túl kormányzatra, vagy sokat bibelődni a gyámkodással, miután elég leend magának saját kötelességeit betölteni, miután ő nincs egyébbel elfoglalva, mint a nemzeti közérdek érdekével. Ez ama világos rugonya, mely elválasztja a paphatalomtól, azon tervjavaslatban, melyet tárgyalni akarok. Azon örködésből származó eredménynek, melyet a szabad község és megyei élet ében és mentve tartanak, egyuttal mindég teljesítik alkotmányos és törvényes cselekedeteiket, míg a kormányi cselekmények határvonaltól jelölik a végrehajtás esetében, annyiban, mennyire azok törvényszerűek, az országgyűlés körébe tartozván.

Például véve, ha határvonala jelöltetnék a kormányi eljárásnak az országos utvonatok kérdésekor: a közönséges utvona-

lok megállapíthatnak maguk a községek által, és szinte jó karban fentartandók, a kerületiek pedig a megye által, és az országos fő utvonatok a közérdek és használat érdemében maga a kormány által, rendszerint azonban az országgyűlési határozatok értelmében. A megyék öröködnék azon utaira a községeknek, melyeket azok készíteni tartoznak, és a kormány pedig számot kér a megyéktől mindazokról, melyeket ezek maguk érdekében eszközöltek, valamint a felügyelet érdemében is, ha az illető községekkel saját utvonalaikra kellőleg nem ügyeltetne; végre pedig maga a kormány számot adni tartozik az országgyűlésnek.

Szóljunk-e a nyilvános oktatásról? — Az elemi iskolák ugyanis minden község sajátja, a másodfoku (mint collegium, gymnasium) a megyei hatóság köréhez tartozzanak, a felsőbb tanodák (akademia, egyetem, polytechnicum) pedig a kormányi intézkedéstől függjenek.

Az oktatási rendszer körül nem mulaszthatom még megjegyezni, miszerint soha még igazán szabad nemzet nem volt, a mely többé kevésbé káros voltát ne érezte volna annak, hogy a **katon**a többnyire mintegy megszűnik magát **polgárnak** tekinteni; holott szükség esetében is kellene, hogy **polgári jellemet tartson**, mely miatt oly irányt kellene már a nyilvános közoktatás alkalmával adni, mikép soha eljárásakor másként cselekményét ne tekinthesse, mint hazája iránti szent kötelességet, és nem pedig professiót! és hogy az, ki a fegyverviselés és szolgálat alatt áll, oly kevésbé érezze magát akár a polgári állás felett, mint alatt, ép úgy, mint az ügyvéd, mérnök, orvos, vagy bármely más állásu polgára a hazának.

Következőleg részemről ajánlom, nem mintha mi egy megkülönböztött katonai kitűnő akademiát alkossunk, hanem azért, mikép a növelés, vagy jobban mondva oktatás által is e téren oly irányt és szellemet csepegtessünk beléjük, hogy a képzett polgár alkalmas lehessen a legnemesb polgári kötelességének teljesítésére, a **hazának szent védelmére!** (honvéd) és ez már az elemi tanodákban kezdődjék, és úgy folytatva minden tanodai intézetek fokozatain a közönséges életben.

A mi pedig a katonai tanfolyam szakot illeti, és a mely következőleg magasb képzettségeket is igényel e téren, lenne a nemzeti egyetem szervezetében **egy katonai facultás** vagy szaktan is, ép azon mód, mint az orvosi, jogi és mérnöki szak,

Én ohajtanám, mikép eme katonai szak oly fokára a jelességnek emeltetnék, melylyel bármelyik hason intézete a világnak ne mérkőzhetnék, és éppen ne lenne elkülönítve bármely tekintetben az egyéb szakbeli tanok mellől, sőt ellenkezőleg kiegészítő részét alkotná a **nemzeti egyetemnek**.

A katonai erő kiállításakor pedig az elébbi javaslat mellett ajánlanám elfogadását a svaitzi rendszernek egész általánosságában.

Az alapelv pedig ez lenne: Minden polgárja a hazának katona a szükség esetében; **de nem létezik soha állandó katonaság;** kivévn azokat, kik az erődítmények és egyéb őrségek körüli szolgálatra szükségesek. — Más részről minden ezrednek lenne oly választékrésze, mely képezhetne egy gyakorlati taniskolát, vagy egy évben minden alkalmas fiu minden kivétel nélkül, ha már bizonyos életkort elérték volt (például a 18-ik évet), legyenek ezek nézetem szerint 12 vagy 15 ezeren, mely teljesen elegendő szám lenne megfelelni a fentebbi célra. — Ezen rendes csapatok pedig mindég e nevet viselnék: **honvédsereg** és az ujon állítottak pedig egyszerűn **honvédeknek** nevezetlnének. Miután pedig már egy évi szolgálatot tettek volt, a fiatal emberek a nemzeti őrseregbe lépnének, azon kerület kebelébe, honnét származtak, vagy születtek, és ezen nemzetőrség életidő szerénti tagjainak három osztálya lenne: az első magába foglalná azokat, kik a talpon lévő szolgálatra kötelezvék; a két utó pedig képezné a tartalékot (1-ő és 2-ik tartalékcsoport név alatt). Ezen csapatok, ha a haza védelme ugy kívánná, a kormány által lesznek felhíva, és a szolgálattétel ideje alatt a szükségességgel is ellátva. A törvény meghatározza a szolgálattétel alóli mentességet, valamint a gyakorlat módját ugy az állandót, valamint az éventeit is.

Minden megye eloszlik községekre, legyenek ezek elszórtak egygyévetele, vagy különben is egy tömegben létezők a bizonyos meghatározott számú lakossággal birva, mely egy bizonyos számú csapattal növeli akár a gyalog, vagy lovasok számát, vagy a tűzérségét, elosztva századok és útegek szerint. A kormány örködni fog, hogy a katonai parancsnoka a megyének, mint őrnagy, vagy a nemzetőrségi főbb tiszték és tűzértiszték legyenek. Az altiszték pedig a megye által nevezetnek, és szinte mindég tőle is nyerik előléptetésüket időnként, a zászlóalj parancsnok előterjesztése nyomán, vagy az ezredük és úteg mel-

letti társaik ajánlata szerint. **Csupán a főbb tisztek nevezése függhend a kormánytól;** azonban a háboru esetében minden előléptetés őt illetné.

A béke ideje alatt pedig a nemzetőrség szolgálata a községük körére szorítkozik, vagy a megyére a mennyi a megyei, és az általános hazai érdekekben; vagy ha valamelyik megye nem volna képes saját őrségével bel békéjét fentartani, a kormánytól ez esetben segílyt kérhet.

Ha végre szólunk kell még az igazságszolgáltatásról is, ez minden községben akként lenne, miként egy **polgári törvényszék** állna és egy **rendőri**, melyre nézve a törvény fogná megszabni, ki lehetne megválasztandó a nép által, és minő képességgel és kellékkal kelljen annak majd ruházva lennie.

A rendőri bíró pedig mindazt köréhez tartozónak nézze (mint Angliában), a mi csak a köz törvények ellenében elkövetetni merészeltetnék, és ha e kicsapongási és zavargási eset jogkörét túl nem szárnyalja, azonnal tartozik benne bíró is lenni. Ha pedig a bíró nem elibe tartozónak itélné, azonnal a megyei törvényszék elé terjeszti, és addig szabadon bocsátandja az illetőt, míg az ismétli befogatás a megyétől el nem rendeltetnék, igen természetes, a törvényszerű meghatározás alapján.

A megyékben lenne egy **polgári, kereskedelmi és fenyítő törvényszék**, mely utolsó mellett állana mindég az **esküdtszék** (Jury). Minden bíróság tagjai a megyei közgyűléstől lennének nevezve, és a törvényszékek mindegyike **mindég nyilvánosan** tartoznék üléseit tartani.

Más részről szükséges egy vagy több **fellebbezői törvényszék** is, valamint szinte a **senmitő szék** is, (a melynek részemről ohajtanám e nevet adni: „**Hét személyes tábla**“, hogy a mi történelmi nevezetű törvényszékünkhez mintegy megszokottabb neve lenne). Ezen utolsó szék az eljárások formáságai felett őrködne, valamint a megújítását is elrendelhetné, ha a törvényes forma sértését kimutathatná.

Az esetben, ha a büntető törvénykönyv fentartaná az alattvalóra nézve a kegyelmi jogérti igényt, ezen jogbani részeltetés már csak a kormányt illethetné, melyet azonban a kormány addig soha nem gyakorlana, mielőtt a hét személyes táblát ez érdeemben ki nem hallgatta volna. Ezen törvényszék tagjai a kor-

mánytól lennének kinevezve, de a szenátorok helybenhagyásától függne azok megerősítése.

Végre lenne egy szék, mely „az alkotmány őrei“ nevét viselné, melyről azonban már fentebb szólottunk volt.

A községek törvényszékein, és a megyéin is a tárgyalási nyelv és az ítélelhozatali is az lenne, mely mint közigazgatási nyelvül behozatnék. Végre mind a vádlott, valamint a vádlónak egyaránt megengedlessék, miszerint saját nyelvükön fejezhessék ki magukat.

Az eljárás mindenütt és mindenben úgy az ügyködés is szóbeli és nyilvános lenne.

Íme tehát ezek alapvonalai azon szervezetnek, a melyet én ajánlok és javaslok szeretett hazámnak:

„Az én alapelvem az **önkormányzat** és ez alkalmazva van teljes logikai következetlél kezdve az **egyéntől** egész az **államig** keresztül véve minden igazgatási székeken.

Egy ország ezek szerint alkotva szabad, és marad is szabad. Az **önkormányzaton** kívül pedig nem létezik szabadság.

Egyedül azok vannak ellene ezen elvnek, kik részeseivé váltak már a jogbitorlásnak és tekintélynek, melynél fogva én nem találok illő nevet, mely alatt ők fensőbbiségüket erkölcsi vagy értelmi legyen bár az, melynél fogva magukat hivatva lenni hihelessék a gyámsági szerep szabadalmára a népek felett, és igényelhelessék eme meg is szentelt erényeik fejében, mikép a népek egy örökös kiskoruságra is lennének kárhoyztatva csupán az ő kegyes kényelmükért.

A szabad népnek mit sem kell tartania a néptől!

„Vor dem Slaven, wenn er die Kette bricht;
Vor dem freien Menschen erzitt're nicht!

„Reszkess a rabnéptől, ha békóit széttorte;
De szabad embertől nem lész fenyegetve!

Egyedül az elbizakodás, (Ambitio) vagy felsuvalkodás az, mi tartóztatja a bitorlókat, mi miatt ugyszólván vonakodnak a népnek megengedni a jogot, hogy önmagukat kormányozhassák, mindaddig mondják ők van ez visszatartva, mig elérendik érett-

ségi szükséges állapotukat! (Eine Maturitäts-Prüfung! vagy addig nem szabad uszni, míg uszni nem tudunk, de **vizbe soha nem juthatunk, hogy uszni tanulhassunk!** ekként van a szabadsággal is,) holott pedig nincs más mint a szabadság, a szabadságon magán kívül, amely képessé tehetné a népet örvendhetni a szabadságnak.

A jeles Scott történész „Macaulay“ kifejezvé az én meggyőződésemet, midőn mondja:

„A veszélyben forgó szabadságért, mely ujjontan szereztek, nincs egyéb segélymód, mint a szabadság, és e segély egyetlen módja ismét csak a szabadság! Midőn a rab elhagyja setét, nyirkos tömlőczt, elein majd alig tudja eltérni a világ sugaraikat; de hogy meggyógyulhasson ép **nincs szüksége arra, hogy ismét setét börtönébe taszítottassék;** hanem szükséges, hogy lassan szokják a napsugarához.“

Az igazság fénye és a szabadságé kevesbé, sokkal kevesbé kábitja és vakítja meg a népeket és nemzeteket, mint mennyire setét börtönük elvilágtalanítja a szolgaság bilincsei közt, de engedjétek őket csak kissé figyelni, és csakhamar látni fognak! Kevés évek múlva megfognak tanulni a gondolkozást, hozzá fognak szokni egymás véleménye és nézetének türelméhez, a mely némi megnyugvást szerzend nekik, az ellenséges elméletek mérseklenedik egyiket és másikat is, az elemek elfognak oszolni, az igazság pedig nem engedi azok dulongó harczeit, lassan kezd majd meg is szilárdulni, és idővel a **rend** és az **igazság** üdvözítőleg fognak feltámadni a zavarokból! Vannak emberek, kik azt mondják: Bármely nép nem lehetett szabaddá elébb, mielőtt országában gyakorolta volna a szabadságot. Emez állítás méltó azon mese örült hőiséhez, ki feltette magában, miszerint addig nem fog menni vízbe, míg meg nem tanult jól uszni! Igen nagyon csalatkoznak azon emberek, kik azt tartják, mikép az embereknek mindaddig békén várniok kell a szabadságot, míg majd elérték a bölcsesség és jóságot, ily módon igen természetes, miszerint az örökkévalóságig kel-lene szépen várakozniok.

Ime tehát a **s z e n t i g a z s á g !**

És végre még a mi azon általam javasolt szervezetet illeti, melyet különösen hazámnak ajánlok, ép nem foglal magában egyéb ujitási jellemet, melytől tán a közvélemény visszariadhatna,

mint valamely ismeretlentől. Ellenkezőleg ezen tervjavaslat oly annyira összevágó hagyományos hajlamával és történelmi jellemével is nemzetünknek, miszerint én meg vagyok győződve, hogy egy alkotmány hason alapra fektetve, akként leendő üdvözölve nemzetemtől, mint egy régi hű barát, kit régóta várt, testvéreileg jótéleül hozott szabadságával az egész néplömeg üdvére, minden legkisebb különbség nélkül a faj-, nyelv- avagy vallásra, és ez őt majd megmentendi, megszabaditandja jövődre hibáitól.

Én ugyan nem tartozom ama heves képzelők sorába, kik rohannak az ujjítások után, és mindent visszalöknek, mi csak nem új. Én figyeltem az idő mutató és csillapító ujjára, midőn már a heves képzelődés rajongása eloszlott, midőn már az évek és higgadt visszapillantások a heves szenvedélyeket nyugalomra hajtották. — Egy viszontagságos létezés közepette én kikutattam a történelem és az emberi szívek mélyéből azon okokat, melyek a nemzetek hanyatlásának, és az emberiség szerencsétlenségének okozói voltak. És én azon meggyőződésre jutottam, miszerint nincs egyéb mód a nagy fejtvény (Problém) megoldására, t. i. az ivadék ujjá teremtésére és az európai magán társas élet nyomorainak is gyógyítására, mint azon eszköz, mikép a szabadság elve emellessék minden egyéb tekintetek és nézetek felé; ez az egyellen győgszer.

Én ugyan nem kerestem sem új elméletet, avagy műfogásu furfangosságot. Az igazság mindég egyszerű, mint a nagy törvénye a természetnek, és még mellette jól esik tudnom, mikép hazámnak ép nincs szüksége arra, hogy új és mesterséges elméleteket keressen. A társas életbéli hibákból származott nyomorok, melyek Europa több részeiben oly kegyetlenül dúlnak, még, istennek hála! Magyarhont nem abajgatják; és én remélem, hogy egy olyatén szervezet mellett, minőt ajánlottam, még kevésbé fogják rémithetni, mint különben is jobban földmivelő nemzetet. Azért én megállok azon zsinórmértékü ajánlott szervezeti javaslatomnál, és én meg is vagyok győződve, mikép az biztositandja is hazámat elegendő erővel, mikép bármely irányban reá tornyosulható veszélynek büszkén szembenézessen, mely talán fenyegetné.

Nem kevésbé, ha a magyar nemzet úgy itélné, mikép biztonságá érdekében, vagy pedig a nép sorsának biztos szilárdi-

lása érdemében, még más biztosítékokra is ohajtoznék, ezen biztosítékokat mindég fel fogja lelhetni a szomszédos népek és nemzetek józan szövetségében.

Én azt hiszem, mikép ez idea a jövendőé. De valódilig csupán ez által lehető egyuttal az, mikép valamely bár legkisebb nemzet léte és önállása biztosított lehessen a felfalásától a nagyobbak (Absorbtion), valamint szinte fensőbbbségi fenhéjazásától védve a legnagyobbak. Vagy ha tekintjük a nemzeteket, melyek több oldalról környezik Magyarhont, nem gátol azon meggyőződésemben, mikép a jövendőbéli confederatio képzete az al-Duna hosszában annak mind jobb- és balparti vonalain létesülhet.

Én szabadelmű pártolója vagyok ama nézetnek, mikép az államok egy hason szövetekezésre lépnének, és soha ne agyarkodnának egyik- vagy másiktól területi elfoglalást tehetni, és nem kevésbé örködnének kölcsönösen egymás függetlenségi lételére; és minden bel jogaikat érintetlen és bántatlan hagyva, és szövetségük egyedül azon esetre lenne sentartva, ha a kölcsönös szabadság védelmére a külveszély ellenében sikra kellene szállniok.

Önök tán kérdezendik még, mi lenne az én nézetem és véleményem a nemzetiség kérdése körül.

Erre már fellelhetik önök a választ, mint nagy és nehéz kérdésre a szervezeti javaslatban, melyet világosan kifejeztem.

Olvassátok figyelemmel, és meg fogjátok látni, mikép az már az egyéni jognál kezdődik, melynek részese a társulhatási jog, ugy a gondolkozás, valamint a vallás körében, és egy szóval minden társas életi körletben (Sphér); keresztül hatva mindazonokon, melyek csak az államot képezhetik, a község, megye, törvényhozás, igazságtétel, köz kormányzat röviden mindenütt és suhant meg nem szüntem figyelemmel és tisztelettel viselletni a nemzetiségek iránt, ugy kifejlődésük-, valamint biztosításukra, oly annyira, hogy még maguk sem akarhatják jobban, mint maga az állam azt eszközli, és ez akár a magyar nemzetiségnek vagy bármelyiknek is kárára nem szolgálhat. — De azonnal bomlásnak indulna, ha uralgást tennének fel egyik vagy másik nemzetiség megszentelése által a másik felett, én ép nem látok ugyan benne fergeteget, és hogy bármely nemzetiség is ennél többet a világon valaha kívánhatna.

Horvátország.

Még szükséges, mikép egy észrevételt tessek:

Különség létezik még a fajok helyezkedése közt, kik Magyarhonban laknak, s többé kevésbé vegyülve egyik a másikkal, és azok közt, kik azon megkülönböztetett tartományrészben, a magyar korona birtokához tartozó Horváthonban laknak, (a kifejezés jelkőpileg vételvén).

Minden tekintetben véve e földön nem más, mint egy nemzetiség létezik, kiket e nevezet alatt ismerünk: Horvátország és Slavonia magában foglalja Dalmatiát, és noha a dalmaták több éveken át elszakítva voltak is, mindég egyesülni kívántak Horváthon- és Slavoniával.

Ezen kapcsolt részek mindég történelmileg mint megkülönböztetett országok voltak, úgy nemzetiségi egységük, valamint területére nézve is földjüknek. Ők soha nem voltak részek, hanem kapcsoltak (Annexes) Magyarhonhoz.

Ezen hon iránti tiszteletből én igazságosnak látom, mikép ismertessék el függetlennek mind kormányzati és törvényhozási tekintetben Magyarhontól, amennyiben ez belkormányzatukat illeti. Én igazságosnak látom, mikép szervezze magát egészen tetszőse szerint, községei, megyei és törvényhozatalára nézve; és hogy maga nevezze a maga bánját, ki azután tetszésük szerint kormányozza őket, ki szinte független legyen mind kormányzati, mind pedig törvényhozatali tekintetben Magyarországtól, hogy önállása olyatén legyen, mint a szövetséges amerikai államoké, hogy semmi egyéb kapocs közte és Magyarhon közt ne legyen, mint a testvéri szövetségi kapocs, és csupán annyiban a köz törvényhozás és szövetségi kormányaik egyesüljenek, amennyiben oly ügyek és érdekek merülnének fel, melyek csak úgy érdeklük őket is, mint Magyarországot. Ezen ügyek pedig elé lennének sorolva egy újabb engesztelő d e s i e g y e z m é n y b e n. — Részemről nem értek egyebet, midőn azt mondom, közösen érdeklő ügyek, mint védelmét földünknek szárazon és vizen, a kül hatalmakkali egyezmények, a vámok és a kereskedelmi szabályzatok és a közlekedés utvonalaít, közösen esz-közölve a tengerre.

Önöknek különben is annyi keserédes számtalan kapcsaít és emlékeik vannak, melyek irányunkban mindég testvéri egye-

sülésre birta volt őseiket, egész hatszáz év viszontagságos időszakán keresztül, és ezek képződtek, ha a személyes érdek, vagy a családi és vagyombéli megkivánták; és én szeretem is hinni, hogy a mi régi testvéreink, a horvátok, komoly figyelemre méltatták a leforgott multakat, és sovárogtak is a szebb jövő után, és eléggé kielégítve lelhetik magukat a javaslatom szerint, mely teljesen biztosítandja helyzetüket mint nemzetét, valamint helyhatósági életüket is, — és meg fogják velünk ujítani ismét ama kapcsokat, melyek őket oly hosszú századokon keresztül hozzánk fűzték volt, és nem más, mint a testvéri szövetség alapján. Eként szövetkezve ismételve szólva nem leend más dolog horvát testvéreinkre nézve, mint egy oly biztosíték, mely őket is csak úgy, mint bennünket az idegen lefalhatás (Absorbition) ellenében biztosítandja, és kedvező kegyelet, úgy szabadságuk, valamint bel kifejlődésükre nézve is.

E r d é l y.

Erdély már nem azonkép tekintendő, mint Horvátország, főleg nemzetiség szempontjából; ez nem képez egy külön tömör nemzetiséget. A területi és történelmi alapján tekintve nem úgy tűnik fel, mint egy különböztetett hon, és kapcsolt rész, Erdély ellenkezőleg mindég Magyarhon kiegészítő része volt, el volt ugyan szakítva bizonyos időkig tőlünk, de ismét egyesült velünk és 1848-ban pedig egy sziv és lelekkel.

Itt nem létezik egy külön erdélyi nemzetiség. És itt nem forog fen azon érdek, mikép tekintetbe vétessék az erdélyi nemzetiség Magyarhonnal szembe; itt arról van csupán szó, hogy megőriztessenek a kölcsönös jogok, a melyek az Erdélyben lakók kölcsönös jogai is.

Mindenek felett azonban szólnunk kell a szászok és oláhokról

Különösen a szászokra vonatkozva meg kell jegyezmem, mikép ők a szervezet értelmében nem csak székeiket megtartandják minden önállósági jog körével oly módon, mint megirtam volt azon czim alatt: „M e g y e i a l k o t m á n y”.

Én e kifejezést pedig „megye” csupán azon szempontból vettem, mert rövidebb; nem mintha e miatt a régi értelmét akar-nám értetni. Mindaz, a mit csak elmondottam a megyékről, alkalmazható úgy a szászok székei-, valamint a székely atyafia-

kéra is egyaránt, valamint szinte a jászok-, kunok- és hajdukra, nemkülönb az ugynevezett vidékekre (Contrée). Mondám, mikép a szász nemzet nemcsak hogy megtartandja székeit és vidékeit, sőt e nemzetiség még legszorosb értelemben véve is akként, mint önhatóságilag azt elébb élvezte és gyakorolta; magában értelvén, mikép az egyenlőség alapján a jog- és szavazatbéli általánosságnak, minden lakói a szász földnek kifejthetendik szabadon eme jogaikat és választásaikat, teljes függetlenségben a legfensőbb tisztí személyzettől is.

Mi több, ők nevezhetnek az országgyűlési mindkét házba annyi szenátort és követet, a mennyi őket népesség arányban megilletendi.

Egy hason önhatalmi kör megadandó szinte a közös képviseleti gyűlésre vonatkozólag a székely nemzetnek is.

Vonatkozva még az oláhokra, én meg vagyok győződve, mikép azon általam javasolt alkotmányterv alapján, és melynek alapját teszi: az általános szavazatjog a jogegyenlőség, önkormányzat, ugy a község, megye, valamint az országgyűlési képviseletre nézve, egyaránt áll, meg vagyok győződve, mikép a mi román testvéreink is Erdélyben, ugy a nemzetiség szempontjából, valamint a polgári és politikai életkorben, nem késhetnek, mikép ez alapon forrón ne ohajthassák az egyesülést igazgatásilag Erdély részéről Magyarhonnal, a mely különben is 1848-ban ünnepélyesen kikiáltatott, és meg vagyok győződve, mikép lehetlen nem ohajtaniok eme egyesülést, ha mellette érdekeik, a legkomolyabb tekintetnél fogva is, mindég saját maguk által intézhető.

A s z e r b e k.

A mi szerb testvéreink már közbevegyülvék más fajú polgártársaik közé. Én nem tudom, hogy bármelyik nemzetiség is nékik nyakukra toladott volna fensőbbiségével. De viszonzatkép én felteszem róluk, mikép birnak azon méltányossággal, hogy ők sem fognak akarhatni másfajú polgártársaik felett uralkodni.

Az 1851-diki hivatalos széttagolás után a szerbvajdaság és a temesi bánát összes lakossága 1,426,000-re rug, mely számból nem több mint 384,000-ret tesz a szerb, és így valamivel többet mint negyed részét a lakosságnak.

Ebből tehát kitűnik, hogy itt, hol román, szerb, német

magyar, bolgár, zsidó, görög, franczia összevegyülék, és a nemzetiségi érdekek másként nem lehet eleget tenni, mint azon módon, mint azt már fentebb szervezeti javaslatomban előadtam. Ezen módon lehető csak valóban az egyéni jogszabadságnak alapján és sérthetetlenségén biztosítva az, mit a szerbek kívánhatnak: társadalmi egyesülés nemzetiségük alapján, vojvoda választhatóság és független egyházi kormányzat, szabad nevezhetése egyházi főbjeiknek és megszüntetése egyúttal a tanulmányoknak és címzésnek, a mint tetszeni fog nekik, pátriárcha nevezése, szabad használata nyelvüknek, a községi ügyek kezelése körül, valamint a megyei élet körében is, úgy, hogy ebbéli joguk országgyűlés előtt is tekintetbe vétessék, végre a j o g - é s s z a b a d s á g - e g y e n l ő s é g e g é s z t e l j e s é r t e l m é b e n .

Kinyilatkoztatom végre: nyíltan és egész őszinteséggel ama testvéries érzelmemet, mely bensőmben lelkesít, hogyha bár azon nyelv, melyet polgártársaink beszélnek, nem az is, mely a miénk, de a közkívánatunk és ohajtásunk el van érve, melyet kereshetünk, hacsak netalán én nem találtam volna el azon kívánalmakat, melyek az övéké!... De én kérem még a mi polgártársainkat, legyenek bensőleg meggyőződve, hogy a magyar nemzet elfelejtendi a kölcsönös torzalkodást jövőre, ha baráti jobbukat nyújtandják, és hogy nincs is igen távol ez érzelem től egyikünkötől is, melyet egyik testvér a másiktól kívánhat.

Azon kiválólag szabad szellem, melyet az alkotmányjavaslatban láthatunk, egész kiterjedésében nem nádparipája a személynek.

Bármely alkotmánya a világnak, még az amerikai szöv. államokét sem véve ki, n e m s z a b a d e l v ü b b . A leghevesb vágy is, mely csak az utolsó forradalomban a magyarok ellen felmerült, a legbökezűbb elégtételt lelheti. És szegény sokat hánytatott és szenvedett Magyarhon, te diadalmasan fogod majd megczáfolni fő ellenedtől reádszórt méltatlan rágalmat, melyeket mindannyiszor ellened szórt és élesztve ápoltt és koholt a mikor csak a korlátlan hatalomra vágyakodott, és mellette még megsemmisítését vagy beolvasztását célozta polgárainak, bármelyik fajhoz tartoztak is azok. A magyar egyedül azt kívánja, hogy szabad lehessen, és véle mindegyik faj is szabadságnak örvendhessen; ez volt minden vágya, ez volt minden hibája, — ez leend nagyravágyása.

És bármely bíróság lenne is az, mely valaha a magyar jellem felett ítélne, ez oly vétke lenne, melyet soha néki szemére nem hányhatnának: Elleneink gonoszsága az, mely nem egyéb, mint a lo v a g i a t l a n s á g és a h ü t t l e n s é g. Láthatuk, sőt elleneink kimondták maguk számtalanszor ezt, de ne mondassák mireánk soha, hogy a mit i g é r t ü n k és f o g a d t u n k, nem tartottuk meg.

Mi eltemetjük a multak sirgödrébe az ellenségeskedés minden emlékét; melylyel szinte szerencsétlen társaink a horvátok, slávonok, szerbek és oláhok is temessék el az övéiket eme köz sirba, mely miatt bennünket arra hivat volt fel, hogy tartozást rójunk le irányukba.

Ne vitassuk azt, mi miatt ez származott, avagy előidéztetett.

Egyesüljünk inkább arra, a mivé még a jövőbe lehetünk:

Mi nekik testvéri békülő jobbunkat nyújtandjuk, midőn szinte szabadságaik visszaszerzésére törekszünk. E miatt nekik is kell testvéri jobbukat nyújtani, mint mi tevők, és mindnyájan szabadokká leszünk.

Nékünk kölcsönösen, de mindegyikünknek van feledni, de van tanulni valónk is. Én remélem, mi megtettük a magunkét. Megiskolázva a multak hibájin, és kijózanulva a k ö z ö s s z o l g a s á g j á r m á b a n, én hiszem, mikép az első alkalom, midőn majd az óra ütni fog, azon óra, mely majd az isten szent ege alatt ismét szabadságunk visszaszerzésére hivat; én meg vagyok győződve, miszerint eme ujjászületésünk órája bennünket egyesülve fog találni ugy az akarat, valamint a cselekvés terén a mindnyájunk joga és szabadsága javára. Ámen.

„Hoc facite in mei Commemorationem.“

Christus.

DE BALLAGI GÉZA.